

Sprawa C-625/20**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

19 listopada 2020 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Juzgado de lo Social n.º 26 de Barcelona (Hiszpania)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

13 października 2020 r.

Strona skarżąca:

KM

Druga strona postępowania:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Przedmiot postępowania głównego

Celem wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest ustalenie, czy w ramach hiszpańskiego systemu zabezpieczenia społecznego ma miejsce dyskryminacja ze względu na płeć, stanowiąca w rezultacie naruszenie przepisów prawa Unii ustanawiających zasadę równego traktowania kobiet i mężczyzn, jeżeli w systemie tym uznaje się za dopuszczalne otrzymywanie dwóch świadczeń przyznanych w ramach odrębnych systemów zabezpieczenia społecznego, lecz zakazuje ich otrzymywania w ramach tego samego systemu, nawet jeśli spełnione zostały przesłanki przyznania tych świadczeń.

Przedmiot i podstawa prawna wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 1 Na podstawie art. 267 TFUE przedstawiony został wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w celu wyjaśnienia zakresu obowiązywania art. 163 ust. 1 LGSS [ustawy ogólnej o zabezpieczeniu społecznym] w świetle zasady

równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego oraz, pomocniczo, w dziedzinie zatrudnienia i pracy, o której mowa w różnych dyrektywach wspólnotowych.

- 2 Zgodnie z art. 163 ust. 1 LGSS niedopuszczalne jest otrzymywanie przez tego samego beneficjenta kilku świadczeń z ogólnego systemu zabezpieczenia społecznego, chyba że w sposób wyraźny określono inaczej, a osoba uprawniona do otrzymania dwóch lub więcej świadczeń przyznanych w ramach systemu zabezpieczenia społecznego obowiązana jest dokonać wyboru jednego z tych świadczeń.
- 3 Hiszpański system zabezpieczenia społecznego pozwala natomiast, w przypadku świadczeń emerytalnych, rent z tytułu trwałej niezdolności do pracy lub śmierci oraz rent rodzinnych, jeżeli w stosunku do zmarłego uznano, kolejne lub alternatywne, okresy składkowe w więcej niż jednym systemie zabezpieczenia społecznego, na sumowanie tych okresów w celu nabycia prawa do świadczeń, jak również w celu ustalenia w danym przypadku procentowego wskaźnika w odniesieniu do okresów składkowych mającego zastosowanie do obliczenia wysokości świadczeń, pod warunkiem że okresy te się nie pokrywają.
- 4 Z drugiej strony orzecznictwo ogranicza niedopuszczalność otrzymywania kilku świadczeń jedynie do świadczeń przyznanych w ramach tego samego systemu zabezpieczenia społecznego, natomiast uznaje za dopuszczalne otrzymywanie świadczeń wypłacanych w ramach różnych systemów zabezpieczenia społecznego.
- 5 Wskaźnik udziału kobiet nie jest jednak w różnych systemach zabezpieczenia społecznego taki sam i waha się on od 95,60% w specjalnym systemie zabezpieczenia społecznego dla służby domowej do 7,97% w specjalnym systemie zabezpieczenia społecznego dla górnictwa węglowego. W dwóch najważniejszych systemach zabezpieczenia społecznego, to jest w systemie ogólnym (RGSS), który zasadniczo obejmuje pracowników zatrudnionych we wszystkich sektorach produkcji, oraz w Régimen Especial de Trabajadores Autónomos [specjalnym systemie zabezpieczenia społecznego dla osób prowadzących działalność na własny rachunek] (RETA), który zasadniczo obejmuje osoby prowadzące działalność na własny rachunek we wszystkich sektorach produkcji, wskaźnik udziału kobiet wynosi odpowiednio 48,09% i 36,15%.
- 6 W rezultacie, jeżeli otrzymywanie kilku świadczeń dopuszczalne jest wyłącznie w przypadku, gdy zostały one przyznane w ramach różnych systemów zabezpieczenia społecznego (zwykle w ramach RGSS i RETA), a wskaźnik udziału mężczyzn w RETA jest dużo wyższy, niż wskaźnik udziału kobiet, możliwość pobierania kilku świadczeń będzie w większym stopniu dostępna dla mężczyzn, niż dla kobiet, co prowadzi do naruszenia zawartej w prawie Unii zasady równego traktowania mężczyzn i kobiet w sferze zabezpieczenia społecznego, a być może również w dziedzinie zatrudnienia i pracy.

Pytania prejudycjalne

1. Czy hiszpańskie uregulowanie dotyczące otrzymywania świadczeń z systemu zabezpieczenia społecznego zawarte w art. 163 ust. 1 LGSS, które zgodnie z wykładnią przyjętą w orzecznictwie uniemożliwia otrzymywanie dwóch świadczeń z tytułu trwałej i całkowitej niezdolności do wykonywania danej pracy przyznanych w ramach tego samego systemu zabezpieczenia społecznego, podczas gdy dopuszcza taką możliwość w przypadku świadczeń przyznanych w ramach różnych systemów zabezpieczenia społecznego, przy czym w każdym przypadku świadczenia te są ustalane w oparciu o odrębnie pobierane składki, co może prowadzić do pośredniej dyskryminacji ze względu na płeć, biorąc pod uwagę udział obu płci w różnych hiszpańskich systemach zabezpieczenia społecznego, jest sprzeczne z art. 4 dyrektywy Rady 79/7/EWG z dnia 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego oraz art. 5 dyrektywy 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (wersja preredagowana)?

2. W przypadku udzielenia na pytanie pierwsze odpowiedzi przeczącej, czy uregulowanie hiszpańskie można uznać za sprzeczne z przywołanym uregulowaniem europejskim, w przypadku gdy dwa świadczenia zostały przyznane w wyniku różnych urazów lub chorób?

Przywołane przepisy prawa Unii

Artykuł 267 TFUE.

Dyrektywa Rady 79/7/EWG z dnia 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego: art. 1, 2, art. 3 ust. 1 oraz art. 4 ust. 1.

Dyrektywa 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (wersja preredagowana): art. 1, art. 2 ust. 1 lit. a), b) i f) oraz art. 5.

Przywołane przepisy prawa krajowego

Ley General de la Seguridad Social [ogólna ustawa o zabezpieczeniu społecznym] (LGSS), tekst skonsolidowany zatwierdzony przez Real Decreto Legislativo 8/2015, de 30 de octubre [królewski dekret ustawodawczy 8/2015 z dnia 30 października 2015 r.]: w szczególności art. 163 ust. 1, a także art. 193 ust. 1 oraz przepis przejściowy 26a.

Real Decreto 691/1991, de 12 de abril, sobre Cómputo recíproco de cuotas entre Regímenes de Seguridad Social [dekret królewski 691/1991 z dnia 12 kwietnia 1991 r. w sprawie wzajemnego uznawania składek przez systemy zabezpieczenia społecznego]: art. 1, art. 4 ust. 1 oraz art. 5.

Wyrok Sala de lo Social del Tribunal Supremo [sądu najwyższego, izba spraw socjalnych] (STS) z dnia 14 lipca 2014 r. wydany w sprawie skargi kasacyjnej w celu ujednoczenia orzecznictwa (RCUD) nr 3038/2013.

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i postępowania głównego

- 7 W drodze wydanej decyzji INSS uznał skarżącą za trwale i całkowicie niezdolną, w wyniku choroby, do wykonywania pracy w dotychczasowym zawodzie asystenta administracyjnego oraz przyznał jej prawo do świadczenia z tego tytułu ze skutkiem od dnia 19 listopada 1998 r. Podstawę obliczenia tego świadczenia ustalono w oparciu o składki uiszczone za okres od maja 1989 r. do kwietnia 1994 r.
- 8 Ostatnio skarżąca była zatrudniona jako pracownik niewykwalifikowany. Skarżąca stała się czasowo niezdolna do pracy w dniu 18 lipca 2016 r. W dniu 20 marca 2018 r. Dirección Provincial del INSS [dyrekcja prowincjonalna INSS] wydała decyzję, w której uznała skarżącą za trwale i całkowicie niezdolną do wykonywania tej pracy w wyniku wypadku niebędącego wypadkiem przy pracy oraz przyznała jej prawo do świadczenia z tego tytułu. Podstawę obliczenia tego świadczenia ustalono w oparciu o składki uiszczone za okres od lutego 2015 r. do stycznia 2017 r.
- 9 Aczkolwiek te dwa świadczenia przyznano skarżącej w związku z pracą w odmiennych zawodach, w oparciu o różne podstawy niezdolności do pracy i odrębne okresy składkowe, a ich wysokość została obliczona na podstawie składek odrębnie uiszczonych w dwóch różnych okresach, INSS uważa, że na podstawie art. 163 ust. 1 LGSS świadczenia te nie mogą przysługiwać jednocześnie.
- 10 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wypłacanie obu świadczeń z tytułu trwałej i całkowitej niezdolności do wykonywania danej pracy byłoby możliwe, gdyby zostały one przyznane w ramach odrębnych systemów zabezpieczenia społecznego.

Zasadnicze argumenty stron w postępowaniu głównym

- 11 Skarżąca stoi na stanowisku, że art. 163 ust. 1 LGSS nie ma w jej przypadku zastosowania, ponieważ uważa go za sprzeczny z uregulowaniem europejskim, a konkretnie z art. 4 dyrektywy 79/7/EWG i art. 5 dyrektywy 2006/54/WE.

- 12 W szczególności podnosi ona, że ponieważ wskaźnik udziału kobiet w specjalnych systemach zabezpieczenia społecznego, w szczególności w RETA, jest dużo niższy niż wskaźnik udziału mężczyzn (36,15% według stanu na dzień 31 stycznia 2020 r.), system uniemożliwiający wypłatę kilku świadczeń jest źródłem pośredniej dyskryminacji ze względu na płeć, ponieważ – aczkolwiek system ten jest pozornie neutralny – utrudnia on otrzymywanie kilku świadczeń przede wszystkim kobietom, bowiem ich udział w systemach specjalnych jest znacznie niższy w porównaniu z udziałem mężczyzn.
- 13 INSS stoi na stanowisku, że jedna z dyrektyw, na którą powołuje się skarżąca, to jest dyrektywa 2006/54, nie ma zastosowania w niniejszej sprawie; że otrzymywanie dwóch świadczeń z tytułu trwałej i całkowitej niezdolności do pracy przyznanych w związku z wykonywaniem odmiennych zawodów prowadzi do sprzeczności, ponieważ – z zasady – wykonywany dotychczas zawód może być tylko jeden, ten ostatni; że dla celów przyznania drugiego świadczenia z tytułu trwałej i całkowitej niezdolności do wykonywania danej pracy należało również wziąć pod uwagę urazy będące podstawą przyznania pierwszego świadczenia; że przepisy pozwalają na uwzględnienie składek uiszczonych w ramach różnych systemów zabezpieczenia społecznego oraz że praktyczne skutki uregulowania prawnego w dziedzinie dopuszczalności otrzymywania świadczeń z tytułu trwałej niezdolności do wykonywania danej pracy są bardzo ograniczone.

Zwięzłe uzasadnienie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 14 Sąd odsyłający stoi na stanowisku, że obecny system w zakresie otrzymywania kilku świadczeń jest źródłem zakazanej przez prawodawstwo europejskie pośredniej dyskryminacji ze względu na płeć, ponieważ krajowe uregulowanie prawne uniemożliwia skarżącej otrzymywanie dwóch świadczeń z tytułu trwałej i całkowitej niezdolności do wykonywania danej pracy przyznanych jej w ramach RGSS.
- 15 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wykładni art. 163 ust. 1 LGSS dokonuje się *a sensu contrario*, dopuszczając otrzymywanie dwóch świadczeń przyznanych w ramach różnych systemów zabezpieczenia społecznego (RGSS i innego, zwykle RETA), pod warunkiem że składki w każdym z tych systemów zostały uiszczone w wysokości wystarczającej do uzyskania prawa do świadczenia, nawet jeżeli świadczenia te zostały przyznane w oparciu o te same urazy.
- 16 W każdym razie odmowa wypłaty obu tych świadczeń byłaby uzasadniona, gdyby zostały one przyznane, w całości lub w części, w oparciu o te same składki. Podobnie należałoby odmówić wypłaty świadczeń przyznanych w ramach różnych systemów zabezpieczenia społecznego, gdyby w każdym z nich nie uiszczono składek w kwocie wystarczającej do przyznania świadczenia. Jednakże w analizowanej tu sprawie skarżąca zgromadziła kwotę składek wystarczającą do przyznania każdego z tych świadczeń, jeśli wziąć pod uwagę datę ich przyznania,

zdarzenie będące źródłem niezdolności do pracy oraz wiek skarżącej w chwili zajścia zdarzenia będącego źródłem niezdolności do pracy.

- 17 Świadczenie z tytułu trwałej i całkowitej niezdolności do wykonywania danej pracy przyznane w 1999 r. zostało ustalone naturalnie w oparciu o wcześniej uiszczone składki. W przypadku świadczenia przyznanego w 2018 r. nie odnoszono się do wcześniejszego okresu składkowego, ponieważ niezdolność do pracy była wynikiem wypadku niebędącego wypadkiem przy pracy, a zatem wystarczające było samo zarejestrowanie się w systemie zabezpieczenia społecznego. To jednak nie wszystko: nawet gdyby trwała i całkowita niezdolność do wykonywania danej pracy stwierdzona w 2018 r. była wynikiem choroby, skarżąca po 1999 r. zgromadziła składki w wystarczającej wysokości, aby przyznać jej to świadczenie.
- 18 Przedstawione tutaj rozwiązanie, polegające na odmowie wypłaty świadczeń przyznanych w ramach tego samego systemu (zwykle RGSS) oraz uznaniu możliwości wypłaty świadczeń przyznanych w ramach różnych systemów (zwykle RGSS i RETA), biorąc pod uwagę, że świadczenia te są przyznawane w oparciu o odrębnie uiszczane składki, jest źródłem pośredniej dyskryminacji ze względu na płeć. Dyskryminacja ta jest zakazana na mocy art. 4 dyrektywy 79/7/EWG i art. 5 dyrektywy 2006/54/WE, o ile ta ostatnia ma zastosowanie w niniejszej sprawie.
- 19 Stosowanie przepisu prawa dotyczącego odmowy wypłacania kilku świadczeń faktycznie wydaje się być neutralne pod względem płci, ponieważ nie dokonuje on rozróżnienia ze względu na płeć, lecz ze względu na system zabezpieczenia społecznego. Jednak jego praktyczne zastosowanie, jak wynika z analizy udziału obu płci w różnych systemach zabezpieczenia społecznego, może mieć większy wpływ na sytuację kobiet. Przeanalizujemy jedynie RGSS i RETA, które zrzeszają największą liczbę ubezpieczonych, bowiem pozostałe specjalne systemy zabezpieczenia społecznego mają naprawdę marginalne znaczenie.
- 20 RGSS jest systemem, który zrzesza ponad 14,5 miliona ubezpieczonych będących pracownikami zatrudnionymi w różnych sektorach gospodarki. Udział obu płci w tym systemie jest dość zrównoważony, ponieważ kobiety stanowią 48,09%. Z drugiej strony RETA również zrzesza znaczną liczbę, bo ponad 3 miliony ubezpieczonych będących osobami prowadzącymi działalność na własny rachunek w różnych sektorach gospodarki, a udział obu płci jest nierówny, ponieważ kobiety stanowią tylko 36,15%, co w żadnym przypadku nie odpowiada udziałowi kobiet w ogólnej liczbie mieszkańców kraju, ani też w grupie osób aktywnych zawodowo.
- 21 W związku z tym, jeżeli wypłacanie kilku świadczeń jest możliwe jedynie w odniesieniu do świadczeń przyznanych w ramach różnych systemów zabezpieczenia społecznego (zwykle RGSS i RETA), a udział mężczyzn w RETA jest dużo wyższy, niż kobiet, można stwierdzić, że otrzymywanie kilku świadczeń będzie miało miejsce znacznie częściej w przypadku mężczyzn, niż kobiet.

Zastosowanie uregulowania uniemożliwiającego otrzymywanie kilku świadczeń szkodzi w większym stopniu kobietom niż mężczyznom, przy czym nie ma ku temu obiektywnej przyczyny.

- 22 Co więcej, oznaczałoby to nie tyle pośrednią dyskryminację ze względu na płeć biologiczną, ale także, a może przede wszystkim, ze względu na płeć kulturową, ponieważ mniejszy udział kobiet w RETA odzwierciedla większe trudności w samodzielnym podejmowaniu przez nie działalności gospodarczej, ponieważ tradycyjnie przypisywano im, co nie zostało jeszcze całkowicie zlikwidowane, rolę społeczną opiekunki ogniska domowego i gospodyni domowej. Zwłaszcza w przypadku poprzednich pokoleń, nadal jednak aktywnych zawodowo, kobiety wchodziły na rynek pracy później, czasem dopiero wówczas, gdy dzieci dorosły, głównie w niepełnym wymiarze godzin – by pogodzić pracę z obowiązkami domowymi – oraz w zawodach wymagających niższych kwalifikacji – ze względu na mniejsze możliwości kształcenia i awansu zawodowego.
- 23 Logiczne jest zatem, że w tak niekorzystnych warunkach ich udział na rynku pracy polegał najczęściej na wykonywaniu pracy najemnej, a nie na prowadzeniu działalności gospodarczej na własny rachunek, a ponadto tradycyjna społeczna rola opiekunki ogniska domowego utrudniała im dostęp do finansowania i kapitału niezbędnego do prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek.
- 24 W związku z powyższym uznaje się za właściwe skierowanie pytania prejudycjalnego. Mimo że zakaz bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji ze względu na płeć jest wystarczająco dobrze ugruntowany i zdefiniowany w prawie Unii, wydaje się konieczne, aby Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) wypowiedział się w tej sprawie, ponieważ nie stwierdzono, aby w którymkolwiek wcześniejszym wyroku analizowano ten szczególny problem dopuszczalności otrzymywania kilku świadczeń.
- 25 Inaczej byłoby w przypadku, gdyby drugie z przyznanych świadczeń było świadczeniem z tytułu trwałej i całkowitej niezdolności do wykonywania jakiegokolwiek pracy, ponieważ w takiej sytuacji świadczenie to byłoby rekompensatą za niemożność wykonywania jakiegokolwiek działalności zawodowej, zatem obejmowałoby ono również zdolność do dalszego wykonywania określonej pracy. Tak jednak nie jest w przypadku skarżącej.
- 26 W oparciu o te same urazy nie jest możliwe przyznanie dwóch świadczeń z tytułu trwałej i całkowitej niezdolności do wykonywania danej pracy. Ta sama choroba nie uniemożliwia jednak otrzymywania dwóch świadczeń z tytułu trwałej i całkowitej niezdolności do wykonywania danej pracy, jeżeli zostały one przyznane w ramach dwóch odrębnych systemów zabezpieczenia społecznego. W każdym razie wydaje się właściwe zadać pytanie drugie, pomocnicze w stosunku do pytania pierwszego, gdyby Trybunał miał stwierdzić, że niemożność otrzymywania dwóch świadczeń jest uzasadniona i nie ma charakteru

dyskryminującego, w przypadku gdy świadczenia te zostały przyznane w oparciu o te same urazy lub choroby.

DOKUMENT ROBOCZY